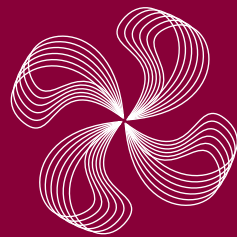

Bizkaitarrei Bizkaieraz

ZER

378n. zenbakia • 2012 urtarrila

www.euskerazaleak.biz
www.euskerazaintza.org

San Pelaioko iru arrizko kurtzeak

Euskalerrria
edo Euskadi

Zorion eta urte barri on 2012

Euskalerrian euskeraz EUSKERA ZALEAK

2011-2012 IKASTURTEA

BIZKAIERAZ 44. IKASTAROA IRU MAILLA ETA ALKARRIZKETA

Egunak: astelen eta eguasten
edo astearte eta eguenetan

Orduak: Goiz, arratsalde eta gabetan

Ordaña: 140 €

Izena emoteko tokia: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
urrutizkiña 94 423 53 22
Bilbao 48001

Asiera: urriaren 10an

44. CURSO DE EUSKERA BIZKAINO 3 NIVELES Y CONVERSACIÓN

Días: lunes y miércoles
o martes y jueves

Horas: Mañana, tarde y noche

Curso completo: 140 €

Inscripciones: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
Teléfono 94 423 53 22
Bilbao 48001

Comienzo: 10 de octubre

ZER ALDIZKARIA

Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (ogeitabost euro) kontu onetan:

EUSKERA ZALEAK
BILBAO BIZKAIA KUTXA
2095 0000 74 2000089615

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera erooten lagundu eiguazu!
Ebagi orri onetan txarteltxu au, eroan BBKra eta ordaindu 25 €.
Ez dozu ezer be idatzi bear.
Baiña, aztu barik, esan Kutxan zeure izena eta zeure errikoa.
Eskerrik asko!

Euskerazaleak

ASOCIACIÓN PARA EL FOMENTO DEL EUSKERA

Colón de Larreategi, 14 - 2.º dcha.

48001 BILBAO

Urrutizkina : 944 235 322

www.euskerazaleak.biz

Laguntzaille

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

Kultura Saila
Departamento de Cultura

ISSN: 1132 - 1350

Lege gordailua: BI-1452-85

Flash Composition, S.L. - Bilbao

www.flashcomposition.com

BAKIOKO AAZTUAK - I

Asikerako izenburuau naasgarria izan leiteke apur bat jantzia dan irakurlearentzako, ze arek euki ez dauko zerikusirik Bakioko azur-maminezkoakaz, erriko arrizkoakaz baino. Erriko arrizko ondare apalagoari daragoiogu bertan, bigarren mailakotzat artuten izan dan ondareari, atan be.

Erriko administrazioaren aldetik aaztuak izan dira azkenengo 30 urteotan, batzuk agiri-agirian, ederto ikusteko eran egon arren. Aaztua izan da be euren atzean erriarentzako euki daben balio istorikoa eta, ondorioz, etorkizunerako euki eikeen balio didaktiko-turistikoari onurarik ataraten ez dabe jakin izan.

Zemento-aroan bizi da Bakio gaur egun, bertan sartu-sartuta. Agiriko danez, olango txikikeriak, senti-

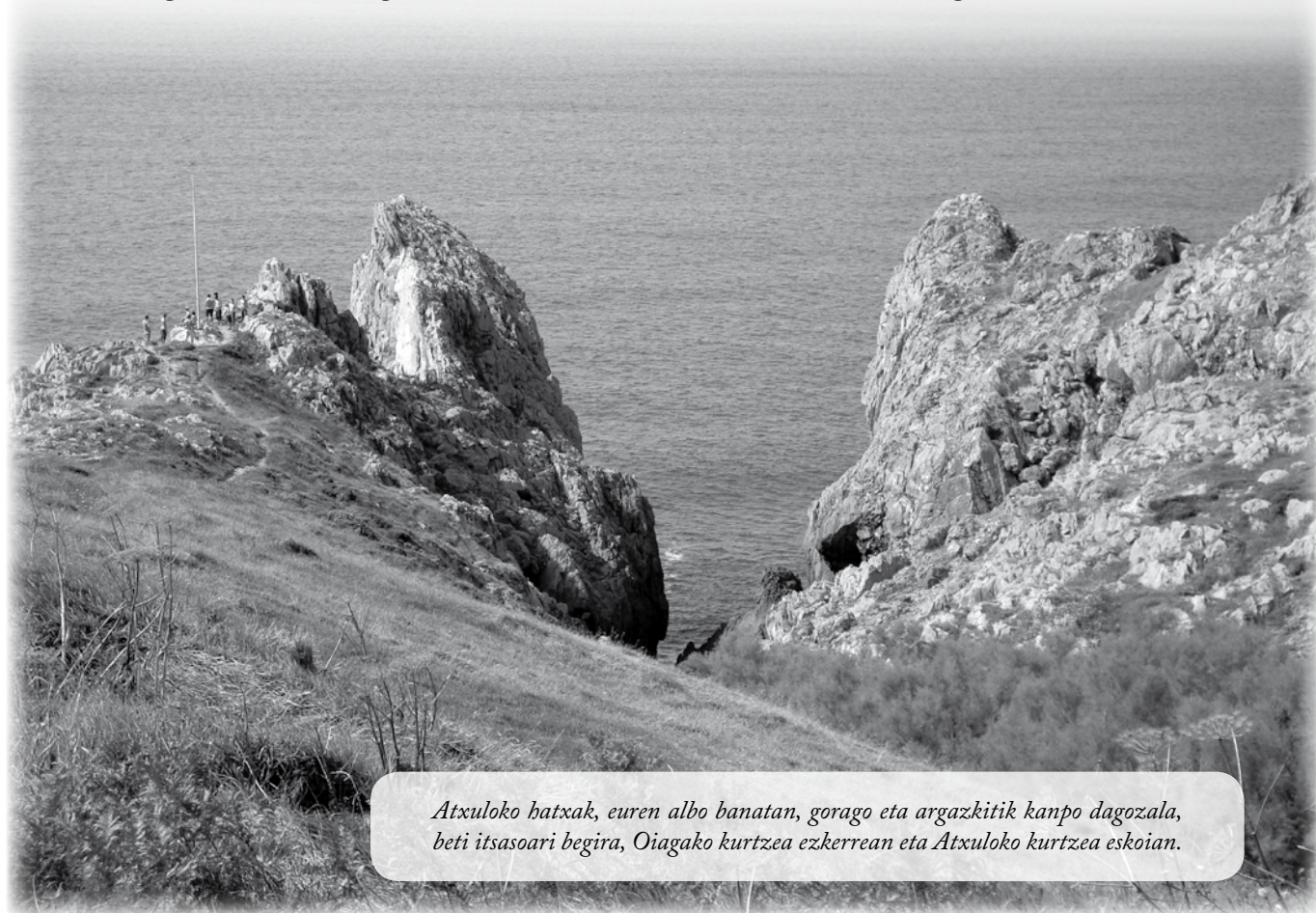

Oiagako kurtzea, itsasoari begira, atzean Oiagako landak eta Basaguren basoa.

mentalkeriak, ez ei dauke lekurik neurribako urigintza eutsiezin eta iraungatxean (Greenpeace World Report 2008 dalakoan bein eta barrian salatua).

Alan bada, urteotan, zoritxarrez, betiko joan ekinguzan 500 eta 600 urteko erri-ondarearen etxe istorikoak, "aurrerapideak" janda: Zubiarugoikoa (Tabernazar), Zubieta, Ibarrabekoa, Zumusu, Ondarra, bestetzuk be barriagoak izanda, Luisena, Portuondo, Etxatxu (San Pelaioko Tabernatxu), Arextibi (Zubiaurraldeko Tabernatxu), Areatzakobenta (Bentazar), Bentabbarri, Erdikobenta, Elexalde, Abadetxea, Prezteroria,... Etxeotan egon dira Bizkaiko erri arkitekturearen arribitxiak be, Zubiarugoikoa eta Zubieta, esaterako.

Aamen bada, leenengo artikulua:

Atxuloko hatxak, euren albo banatan, gorago eta argazkitik kanpo dagozala, beti itsasoari begira, Oiagako kurtzea ezkerrean eta Atxuloko kurtzea eskoian.

San Pelaioko iru arrizko kurtzeak

Oiagako kurtzea, atzean Oiagako landak eta Larrazain mendia.

Bakioko Gibelortzagako San Pelaioko auzoan iru landubako arrizko kurtze zaar egozan, orreetarik bi baino ez dira lotuten gaur egun. Ondinokarren zutunik dirauen kurtzeok oneexek dira: Oiagako kurtzea (oixako kurtzie) eta Atxulo kurtzea (atxuloko kurtzie) izenekoak. Biok itsasaldeko atxen ganean dagoz, Atxuloko atxen alde banatan, itsasoari begira, itsaso-jagola antzean egon be.

Oiagako arrobia (oixako kantarie) andituz joaiala-eta, kendu eben Oiagako kurtzea 1972. urtean, galdu ez zedian. Arbeo jaunaren txaletan egon zan gordeta 1979. urtera artean. Urte atan, arrobia bein betiko gelditu ebenean, Ramon Etxebarrietak ordainduta, atzera imini eban Jose Elorriagak (Josebenta, orduan erriko kontratistea zana) kurtzea leengo lekuan.

Beste kurtze bat baegoan, irugarrena, baia oin dala 33 urte, au da 1978. urteko zezeilean, inok ez dakiala zelan eta zergaitik, galdu zan. Egun batetik bestera bera egoan lekutik nonok erauzita, beehren ganean botata agertu zan 1978. urte aretan asikeran. Andik ilabete garrenean, inok galdu eragin eutson betiko. Kurtze ori Larrazain (larresiñeko basoa) izeneko basoan egoan eta orregaitik Larrazaineko kurtzea (larresiñeko kurtzie) esaten ekion. Kurtze ori be beste bien anterakoa zan eta aitaturako basoan galdutako burdibide baten ondoko munearen ganean egoan, San Pelaioko erri-bidetik paraje, beronen ezkerrean egoan burdibidean, gorantza joanda. Burdibide ori Azeretxogoitia (asitxogoitxi) basetxetik San Pelaioko eleizaginkoa zan. Baia, kurtze orrek iruretan gauzarik interesgarriena eukan beratan, au da, 1781 urtea idatzita eukala kurtzearen paparrean.

Ramon Etxebarrietak esaten eban azkenengo kurtze ori sano ostonduta egoala, sasiz eta otaz beterik eta ostondurik. Alan bada, 1973. urtean berak eta Pablo Zurimendik, Benguriko etxejoauna Juan Olazar lagun ebela, garbitu ebezan inguruak arik eta Larrazaineko kurtzea agirian itzi artean.

1935. urtearen inguruan ondinokarren be, San Pelaioko aldeko soloak bedeinkatuten ziranean, prozesi-

noan kurtzerik kurtze egiten zan bedeinkazte ori. San Pelaioiko eleizatik urtenda, leenengo, Larrazaineko kurtzegino joan, San Esteban baseleizara, gero, Oiagako kurtzegino, gero, Atxuloko kurtzera, segiduan, eta azkenean, atzera parrokiara. Ori solo-bedeinkatzeori maiatzeko Kurtze Santuaren jaiaren urrengo domekan egiten zan urtero.

Bestetik, Britania Andiko Foreign Office izenekoan dagozan informazionen arabera, 1781. urtean korsario inglesak Gaztelugatxeko Doniane eleizea ustu eta bertan lapurretan egin ei eben. Ori ezeze, Bermeoko Udal Agiritegian be orren ganeko

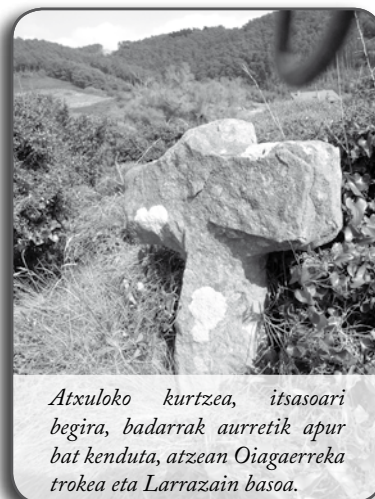
argibideak badagoz egon. 1781eko irailaren 15ean korsarioak¹ ebilzan Bakio inguruan bertako txalupetakoeri burua eragiten. 1782ko aprilaren 2an eta 29an, barriz, korsario inglesak Gaztelugatxeko Doniane eleizeari eraso egin eutsoen²⁺³, eta aren alde eta ingleseri aurre egiteko Bermeoko alkateak 96 gizon bialdu ebazan bertara.

Alan izan bazan, emoten dau orduko jazokera ori gogoan eukiteko imini zirala iru kurtzeok. Baleiteke.

Iniaki MARTIARTU
BAKIO - 2011ko garagarrilean

BIBLIOGRAFIA

- BERMEOKO UDAL AGIRITEGIA (BEUA), 842 - Cuentas Municipales 1779-1786.
- BIZKAIKO FORU AGIRITEGI HISTORIKOA (BFAH), Q-00606/064 – Expedientes de reconocimiento de fortines 1765-1797.
- RAMON ETXEBARRIETA, “La Cruz de Aitzulo en Baquio”, in El Correo Español, 09.05.1974.
- RAMON ETXEBARRIETA, “Baquio: Larresñeko Gurutze, una cruz histórica que ha desaparecido”, in El Correo Español, 18/04/1979.
- PABLO ZURIMENDI, “Las otras ermitas de Bakio”, 1984.
- PABLO ZURIMENDI, “Cincuenta paseos, excursiones o marchas por Bakio”, 1988.

Atxuloko kurtzea, itsasoari begira, badarrak aurretik apur bat kenduta, atzean Oiagaerreka trokea eta Larrazain basoa.

Atxulo kurtzea, itsasoari begira, badarrak eta sasiak janda.

(1) (“... dijo que la lancha tripulada que paso por devajo del fortín acercandose a las peñas la noche del quince, no es berosimil que se expusiese a un riesgo tan manifesto como el de sufrir un cañonazo o cañonazos que se le tiraron por parte de esa villa y del fortín de Baquio, y algunos fusilazos que se le pudieron disparar, ni menos arrimarse a que el corsario la hubiese hechado a pique, a no haber llevado el honroso celo de prebenir a las emvarcaciones de Baquio y ese puerto de la existencia de dicho corsario...”) (BEUA-842) (42 orr.) (1781.09.27)

(2) (“... los enemigos corsarios y ultimamente en el dia de aier el mas atroz, pues desembarcaron en el santuario de San Juan de la Peña de la anteyglesia de San Pelaio de Baquio, jurisdiccion de esta villa, y lo saquearon y robaron siendo la hora de las ocho de la mañana; vien que la plata y vasos sagrados se aseguraron trasladandolos en el dia anterior, en la parroquial de San Pelaio, temiendo con probable fundamento la egecucion de este atentado. Se dieron las mas prontas providencias, acudiendo gente armada a aquel santuario, con la fusileria y peltrechos de la casa consistorial de esta villa, y aun la de Baquio hizo un recio fuego para impedir, como impidieron a las dos lanchas enemigas el llevarse dos navios cargados, que vararon en aquel arenal. Los dias anteriores apresaron tres con cargas de mucho valor en esta cercania. En estos fortines se ha travajado y travaja de noche y dia con mucho dispendio de reales y gasto de polbora y peltrechos. Los enemigos permanecen a nuestra vista...”) (BFAA Q-00606/064) (34 orr.) (1782.04.03)

(3) (“Memoria y razon del gasto que se origino el dia beinte y nueve de Abril, que entraron en la ermita de San Juan de la Peña los inguleses y con jente, que asistieron con orden del señor alcalde y sindico de esta noble billa es segun se sigue: quarenta y ocho azumbres de clarete que se gastaron de refresco entre nobenta y seis hombres, que fueron al asistimiento y socorro del santuario de San Juan de la Peña a defender de los enemigos Garnesis...”) (BEUA-842) (31 orr.) (1782.04.29)

Euskalerrria edo Euskadi

“Berezko sorterri edo aberria da” (XI)

1.833-1.876eko urte bitartean, karlistadaren gudak.

Iru izan ziran karlistadako borrokak, 1goa: 1.833-1.840ko urte bitartean.

2garrena: 1.849-1.860ko urte bitartekoa, edestilariak guda ez zana esaten dautsoenari.

3garrena: 1.872-1.876ko urte bitarteko gudakaz amaiera emonda.

Eta, nai ta Frankogaz 1.936-1.939ko urte bitartean milloi bat gizaseme ildako beste borroka latz bat euki arren, laurak menperatzailezko gudak izan da, ez dira izan gai, arrazoiaren erabagitasunean gaurko egunerarte ezer argitzeko, lenengoko aukera bardiñean aurkezten garalako.

Iruretatik, lenengoa izan zan gogor eta odoltsuena, zazpi urteko borroka onetan 200.000 giza seme gainetik il ziralako.

Karlos Maria Isidro, VIIIn Fernando erregearen anaien alde izan zan leenengo matxinada au, Vn Karlosen izenagaz goraldtu ebena.

Espainiar gudalozteak euren lurraldeetan, laster geratu eben matxintasun ori, Bizkaia, Gipuzkoa, Araba, Nafarroa, Aragon, Katalunya eta Balentziako erkidetasunetan izan ezik.

Eta gertakizun ori alan izanda, arrazoi ori izan zan errudun, borroka gorri orreik, erdi ugarteko Iparralde onetan izan zitezen geien eta gogorrenak.

1.840-1.860ko bigarren gudaldia.

Kabrera gudal nagusiak bideratuta, katalanak izan ziran Karlosen ikurra aurrera eroan ebena 1.839ko Dagonillatik 1.840ko Bagillararte.

1.839ko Urrillan Euskalerrria gudariz beteta itxi ondoren, Espartero 44.000 gudarikin Zaldubara joan zan, bere gudalategia Mas de las Matasen ezarrita.

1.839an Urrillaren 25ean eldu ziran Euskalerrira gure eraberritutako “Foru Legeak” bere txatal baten esaten eban araubide onegaz: “Sin perjuicio de la unidad constitucional de la monarquia”.

Eta beren bigarren idazkunean, “Foruak, Espainiatar erreñuaren orokorrezko konstituzio edo iraspenagaz egokituta” esaten ebena.

1.840-1.844ko urte bitartean, Euskalerrriak bakearen orde, menpeko legeekin ordaindu bear ebezanak.

1.840an Urrillaren 12an Esparterok, Maria Kristina beren errege ordegotzatik kenduta, espainitar jaurkintza artzen dau, eta ortik aurrera gure Euskal Legearen zauriak zabaltzen asiko dira.

1.840an Abenduaren 15ean Espainaren bitarteko agindu batek, Euskalerriko mugak, Ebro ibaitik Auñamendietara aldatzen dauz.

1.841ean Urtarrillaren 5ean errege agindu batek, gure “Foru Pasaia”⁽¹⁾, ezereztuten dau, espainiatarren gobernuko erabagi ta agindupean ipinita.

1.841ean Jorraillaren 23an ostera berrezkuratzen doguz Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako Aldundiak, Nafarroan oraindiño, 1.836an kendu eutsezan Foru Legeak berrezkuratu barik.

Espainiarren gortekoak gauza guzti oneik, 1.839an Urrillaren 25ean itzarmendu eta sinatu zan egiuneko baldintzaren gaiñetik egin ebezan, euren norke-rian menperatasunezko lotsabakokeri aundia ondo erakutsita.

1.841ean Dagonillaren 16an Espainiako jaurkintzak Nafarroako Aldundiaren baimenagaz, 1.839an Urrillaren 25ean sinatu ziran egiuneko legeari eze-zen jaramonik egin barik, lotsagarritzko “*Ley Paccionada*” ezarri eban.

1.841eko Urrillan, Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabak Esparteroren aurka, O’Donnellen matxintasanari lagundu eutsoen, Muñagorri be ilda, bere goiko

kondairan esan doten lez, eta Espartero garaipen-
duta, beronek ez eban galdu aurkeztu jakon aukera
ori 1.841ean *Urrillaren 29an gure “Foru Legeak”*
ezereztuteko.

Zazpi urteko guda au olan amaituta, Maroto ostera
artu eben, kristino gudalozteetan guda buru nagusi
lez, eta Marotoren Etxeko Kondea izendatu eben.

Marotoren saldukeria eta Esparteroren maltzurke-
riak, asieratik argi ikusten diranak dira.

1.842ko urtean, 1.810-1.813 urteetan agertu ta le-
geztu zan konstituzio edo jaurgo barria “aurrerakoia”
zala esaten jakonari, aldatu edo eraberritu zan.

1.842an Uztaillaren 1ean Julian de Lunak, Eus-
kalerriko gizarte ta lurrak beti danik espainiarrak
izan ba ziran lez, gure Foruaren legeko jardunta-
suna barragarritu gurean ibili zan, euskal oligar-
ka batzuen onerako ta espainako anai arrebakaz
borrokan ibilteko baiño bakarrik ez ebela balio ta
abar.

(1) *Foru Pasaia* = *pase foral*.

1.843ko Bagillan Esparteroren aurkako matxintasun bat sortzen da, Euskalerrrian Foruen berrezkuntzarako asko esan gura ebana, Esparteroren legeak ezereztuten ba ziran, baiña dana alper biurtu zan.

1.843an Urrillaren 10ean II In Isabelek 13 urte bete ebazan, eta 14 urte baiño len adiñetan

nagusi lez aldarrikatuta, Azaroaren 10ean konstituzioari ziñ eginda, asi zan bere erregiñezko aginduetan.

1.843an Abenduaren 1ean Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako Aldundiak Foruen jabetasuna ostera berrezkuratzeko alkartuta, II In Isabeleri ezkutuzko meatxuan idatzitako eskutitz bat bialtzea erabagi eben espainiar jaurkintzan aurkezteko euren jazarraldia, eta erantzun ona ezan leike euki ebala, 1.843an Uztaillaren 4an ostera berrezkuratzen dalako Foruen araudia neurri aundi baten.

1.844an Epaillaren 20an Jiron eta Ezpeletatar Franzizko Jabier Ahumadako dukea ta Nafar gudal nagusien alegiñagaitik, guardi zibillaren taldea sortarazi zan, eta Iruñan dauka oroikarria: “Navarra al duque de Ahumada” esaten dauana.

1.844ko Loraillan, Narbaeztar Ramon Maria izendatzen dabe espainiarren jaurlaritzako lendakari, eta gure gogoetan okerkeri geiagoen itxaropena

irudituz gain, ortik aurrera asi zan, espainiarren burudunezko amarkada esaten dautseenari.

1.844an Uztaillaren 4an espainiar jaurkintzaren erregetzazko agindu bategaz, ostera lengoratu egiten dira Foruen lege batzuk.

Argi ikusten da aldi onetan, gure ForuLegeak espainiatarren apetaldi ta naikerian ibili zirala, espainitar gobernukoak menpeko legeen zentzuak ez ebelako jakin zelan ezarri.

Antza, euri be aditasun edo begirune aundia emoten eutsen, maltzur ta guzur galantakin ibiltan ebalako menpeko lege orreik.

Euskal nortasunaren sorkuntzatik asita, 1go karlistadako lan guzti onen Ondorioa.

Orduko denboretan kokatzeko, eta txoriak euren goiko zerutik ikusten daben antzera, nik uste dot alango begiraldi bat emon bear dautsagula Europako antzerki zabal oneri, giza ta errigizarte artean zer gertatzen zan eta zelan jokutzen eben berezko ekandu edo oituraren arauzko antolamenduakaz ikusi ondoren, jakin daigun zer gertatzen zan denbora aietan.

Len: Lur, Aize, Ur, Zuaitz, Landara, Abere ta Gizakiaren Eskubideak.

Gure arbasoen amaibako eragipidetik ikasi genduan zer egin, gaiak bere izaerazko ezberdintasunaren ataltxo alkartasunean ta zabaltasunean aurkezten dauzkuzan almen guztiekaz.

Jainkoari begira, bizitzaren egipidezko arlo zabal guztirako danok ordezkartzaren arduradunak eginda gagozela, eta Beren Legeak bizi garan guztiei bakez irauteko, oituraren edo ekanduzko orekak baiño besterik ez dabela eskatzen jakinda, bizitzaren edestiko denbora guztiak bardiñak dirala erakutsi euskuen.

Gai legearen antolakutzak eskatuta, asieratik asi gintzazan gure baitan atonduten gauza guztien almenak, eta gizarteko egipidearen ekanduzko arloan konturatu, gai gizatutako mundu onetan, zor eskubidearen ekanduzko ordezkartzak dirala ikurrezko elburuak.

Jainkoaren bizitz oneri, adierazpen ederragoagaz egiztatu edo erantzun al geinke?.

Nik ez dot uste, Jainkoak Berak daukalako lege orren baldintzakaz oiñarrirituz edo erperatuta gaiaren zentzua, gure baitan konturatu gaitezen.

IVn gizalditik ona baiña, batzuegandik norkeria legeztu zan, eta danok gure baitaren arrazoizko argibidez dakigu “norkeria” lapurtza baiño besterik ez dala.

Eta Europaren edesti bidez, ainbat menperatzailletasunezko arau berritze eta lege orrein barriztearen aurkako aldi gogorragaz sartzen gara, XVIII n gizaldi onetako gizarte lanetan erlijioaren itsutasunezko sinismenagaz batera.

Trebetasunezko ertilan ederretan, apain jariozko ordezenetik⁽¹⁾, zillar edo argi ta garbitasunen erinketako⁽²⁾ aldira aldatu giñan, aurrerakuntza aundiak eginda.

Baita, XV n gizaldian Europaren gizartea ekanduzko bakera bideratzeko izan bear ziran, sutauts edo

(1) Erti lan ederretan, apain-jariozko ordezenetik = dela representaciòn cargadamente oscura “Rococo” de las bellas artes. (2) Zillarraren erinketako aldira = tiempos de la luz y el refinamiento en las bellas artes “Plateresco”.

lerrauts, itsas orratz, irarkolana eta ontzi oialetarako aurrerakuntza aundiak, danak, etortezan norkerizko asmo orren serbitzuan ezarrita, ez eben balio sasi jainkotasuna indartu ta borrokak gogortzeko baiño besterik, berezko arrazoia naste aundiagoetan sartuta.

Eta Nortasun ta Norkeriaren arteko eztabaida odoltsu orrekin, eltzen gara XVIII, XIX, ta XXgarren gizaldi oneitara.

Euskal nortasunezko demokrazia.

Euskaldunak, Jainkoak mundu onetan oiñarrituta daukazan legeari ordezkari arduradun lez, euren ekin bideko oituran ikasten ebezan guztiak ondo ulermenduta, sinismenduko arloan kokatzen ebela ikusten dogu, ordezko ardura ortan euskal izatasuna, askatasunezko demokrazian nortasunduteko.

Orrela eldu zan daukagun askatasunezko demokrazi eder onetara, eta ez da urriñ joan bear euskal eredu edo jarraibidezko gizon emakume orreik nortzuk

ziran jakiteko, gure aita amagandik asita, amaitzen dagoan gure aurreko gizadiagaz Euskalerrria beterik egon dalako.

Arrituta geratzen nintzan: Aurre ta Apraiztar Barendin agurtza edo errosarioa otoi egin eta euskerraren aldeko ardurea erakusten ebanean.

Aita Santi Onaindiaren amaibako alegiñak, Jainkoa, euskerea ta Euskalerrriaren alde.

Arizmendiarrietatar Jose Mari apaiza, bere txirrin du zaarrakin alde batetik bestera doiela, egin ebazan alegiñak lantegiko lanbazkunak ta Eroski izenagaz ainbat erostetxe sortzeko, Euskalerrria bere askatasun eta demokrazizko senean iraun egien.

Zubikaraitar Augustin, Olazartar Martin, Oñatibitar Manu, Dunixi ta Jon, Azurtzatar Jose Joakin, Arrindatar Anes, Paulin, Zubiri anaiak, San Sebastiantar Joxe Mari (Latxaga), Latiegitar Bizente, Aita Lino, Agirretar Jose Antonio, Ajuriagerratar Juan, Landaburu eta amaibako abar.

Bizitz onetatik Jainkoarengana eltzeke, ondo baiño obeto ulertu eben, gure arduraren ordezeko jokua Bere Legearen baldintzakaz zuzendu bear dogun bide bat baiño besterik ez dala, eta eskubidearen ordezeko ardura orretan emon ebezan euren alegiñ guztiak.

Ez eben begituten atzera, egindako okerrak zeintzuk ziran jakiteko baiño, eta aurrera emoten ebezan zentzun aundiko pausoak, demokraziaren askatasunezko legean ondo neurtutako pausoak izaten ziran.

Orregaitik ez gara arritu bear Euskalerrriaren sinismenarekin, euskal ekanduzko zentzua bereztasunean ondo neurtuta eginda dagolako.

Gu gara bizitza on ulertu bear dogunak, ardurazko zentzun ortatik okertu ez gaitezten, Jainkoaren Legezko bide ori, gauzaren aurrerabidezko itxurak naita eran eta aukeretan barrikuntzaren ikusmenean agertuta be, beti bardiña dalako.

Espainiar nortasunezko demokrazia.

Erromatarren katoliko kaizar asmakuntzatik datorrena da, eta oraindiño lortu barik daukie lez, norkerizko edo nortasun bakoa.

Bere edestiari begiraldi labur edo zeatz bat egin ezkerro, laster konturatuko gara, batzuen norkerizko ameskeri uts bat baiño besterik ez dala.

I Konstantino konturatu zan erromatar kaizartza maldabera gogorrean sartuta egoala, eta bide orretatik iraun ezkerro, ezin zirala lortu euren jaiotasunezko baldintzak, mundu osoa euren kaizartzazko agindupean batuta iraun egian.

Eta I Konstantino, erromatarrak ararte egin eban aginduzko alegiñ guztiak galdu ez zitezen, I Silbestre Aita Santuagaz berbetan asita, Kristau sinismena euren kaizartzagaz lotzea erabagi eben, latiñezko izkuntzagaz kaizar eta Aita Santuaren

agindupean, mundu guztiko batzangotasun orreik lortu naian.

Norkeriaren katoliko izenagaz alderdikidetu eben kristautasuna, eta or egin jakon munduko gizasemeen ekanduzko zentzuari, egin dan lapurketarik aundiena.

Ortik aurrera, Jainkoaren seme ta erri guztiaren borondateak zentzuz batu barik urrundu egin zirako, erlijiotik asita banaketak nun nai sortu ziran, eta nortasunaren zentzutik kanpo norkeriaren bidea artu zalako, gizaren alkartasunezko zentzuak erakarrri baiño, eritziz iñoz ezin diran alkartuko urrunera bideratu ziran.

Batzangotasunezko asmo orreik lortu naian, gero ta erabagizko alegin gogorragoak artu ziran, eta Europa ta munduaren aurpegia edestian odolez gorriturik, gaur, 2.000 urtetan zarrapastaka⁽¹⁾ ibili ta gero ikusten dogu, alegin guzti orreik okerrezkoak izan direla.

Menpeko baldintza orreik, abiadan ipini ziranetik jakin degun agintaritzza non dagoen, ordezkaritzza berezko zentzu ta denboran bete barik, beti aurreratu dira ondorengoak ezartzen, eta erabagi orregaz ordezkarien eskubideak lapurtzen diran lez, erlijiotik asita bizitzeko bear doguzan eskuarteko guztiak norkerizko lapurtzan erabilten doguz.

Aberastasunaren billa?.

Mundu onetan eta Jaungoikuaren Legean baiña, non aurkintzen da aberastasuna: “Gaian, ala Iztasunean?”. Anak aurreruntz daroaguzela eroaten gaituenean: Gaia emen geratzen da.

Eta len munduko gizaseme alabai indarrezko alegiñakin asto biurtzen ibili ba ziran, euren nortasunetik kanpo gaur lez atara naian alegiñez dabizelako, euren berezko baitak ez dauselako izten alango astokeririk egiten, gaur menpera zale orreik asto biurtu dira, euki daben eta daukien errakuntza ez dabelako ontzat artzen.

-Espainiarrak baiña, Europaren gauza izan da, ze ikustekorik daukie gauza onekin?.

-Dana:

Osio gotzaiña eta I Rekaredo.

K.o. 325an Nizean egin zan Eleiz Batzarrean I Silbestre Aita Santua ez zalako egon, Osio Kordobako gotzaiña, Bito, ta Bizente apaizakin lagunduta joan ziran orde, eta ez alabear edo ustegabe⁽²⁾.

257? Kordoban jaio zan eta 357an Panoniako lurraldean Sirmio urian il, Kodobako gotzai izango zan Osio jaun au.

(1) Zarrapastaka = atropelladamente. (2) Alabear edo ustegabe = por casualidad.

Dagonil edo Agorrillaren 27an ospatzen dau Greziako eleizak Santu lez Osioren eguna.

I Konstantinoren aolkulari lez, Osioren zeregin aundienetariko bat, I Konstantinoren Kristau eritzik, arrianismoaren adierazpena baztarteza zan, mundu zabaleko kristau erlijioa, elkarre katoliko baten biurtu edo ta alderdikidetzeko.

Bertan baieztu ta arro irakatsi zan Zezareako Eusebiok katolikotasunentzat idatzi eban siñezteko Kredo.

Garbi ikusten da, katolikotasunaren asmakuntza ez zala I Konstantinoren gogamenetik sortutakoa, Kristau eleiz gizonena baiño, eta katolikotasuna bera izan bazan be ezarri ebanak, orduko eleiz gizonen adierazpeneko erabagitik etorrena zan.

I Rekaredo:

Ekialdeko kaizartza 1.453ko urterarte iraun ba eben be, K.o. 410eko urtean Erroma saskildu ondoren, Alarikogaz godoak sartzen dira Erromatar Mendebaleko kaizar jokoan.

Atanajildoren ostetik, Leobijildo izan zan Godoen urrengo errege 586ko urterarte.

Leobijildo, Ermenejildo Santua ta I Rekaredoren aita izan zan, eta Leobijildok bere seme Ermenejildo il eban katolikotasunetik aldentuta arrianismoa ez ebalako besarkatzen.

Eta leobijildo konturatuta, espataren indarragaz bakarrik kaizargotza ezin zala zaindu ta gitxiago garaipendu, I Konstantinoren bidea artuta, bere seme I Rekaredo errege zala alegindu eban katolikotasuna besarkatu egian kaizartzagaz garaipentzeko.

587an I Rekaredok Arrianismoa baztartzuz eta katolikotasunezko eritzia besarkatuta, 589an Toledoko Eleiz Batzar Nagusia bere agindupean batu eban, eta ortxe emon jakon indarra ostera be katolikotasunaren norkerizko eritziari, Europa ta munduko errigizartearen nortasunezko demokrazien egarriari ainbeste kalte egiten dautsenak.

Zelan ziurtu Toledoko batzarretik agertzen dirala gure kalte guztiak?.

VI, VIIIn gizaldietatik aurrera Europa osoak onartu eban Eleiza ta Aita Santuen nagusitasuna aolkularitzazko lanetan, eta ortik aurrera gero ta indarkeri geigoagaz etorri gara Greziaren demokrazizko jakintza eta goitik berako agintaritzan datozen Erromako legeak, katolikotasun zentzuan ezkondu ezinik.

Ziurtza.

Badagoz Espainiren edestiari buruz, betikoa izan balitz bezela eta gaiñera garaipenaren guzur aundi-ko zentzuan idatzitako liburu asko.

Nik Aguraineko Klaretiarren liburutegitik baimenagaz artuta, aurrean daukaten liburutik artuko doaz bear dodazan zeaztasunak: D. VICTOR GEBHARDT-k idatzita eta 1.863an irarritako

“Historia General de España y de Sus Indias” VIIn atalean eta 1.013ko orrialdean esaten dauanakaz ziurtzeko.

-“Espainiarrak katolikotasuna, aberri lez egiztatu egiten dabe”.

1.-Biktorrek, espainiarren izaerazko egiaren buruz espainiar biozkada azaldukeran, aberri katoliko lez aurkezten dausku.

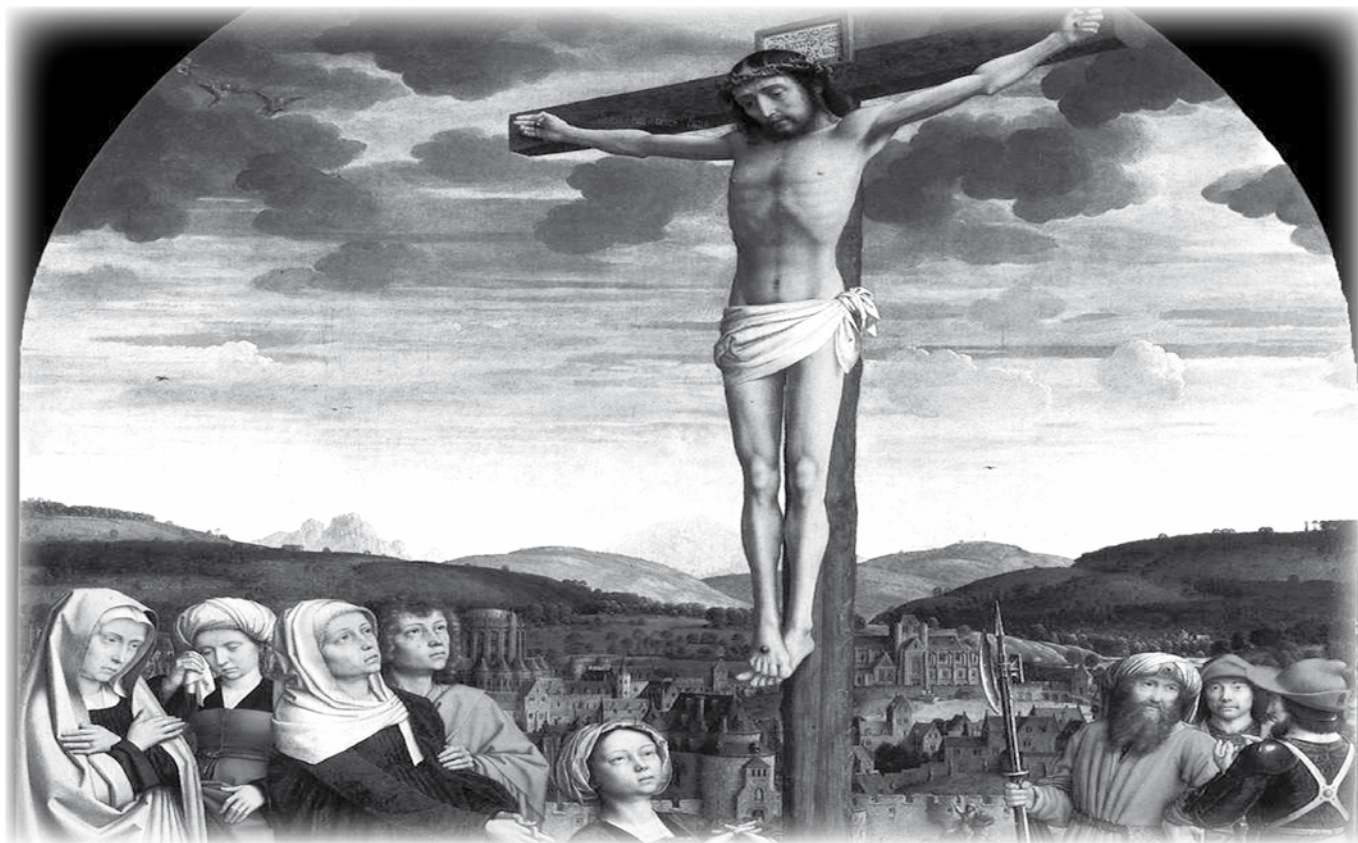
2.-Biktorrek, Laterritasuna⁽¹⁾ jaun txarra⁽²⁾ dala espainiarentzat, espainiarrak esaten dabela adierazpenduten dausku.

Laterriak, irunsi egiten dabezelako eurak daukiezan aberri katolikoek eskualdiak⁽³⁾.

3.-Espainiarrak gaiñera minduta geratzen dirala Biktorrek esaten dau, Laterriak ziurtasunaren eza aurkezten dautsielako eurak katolikotasunezko aberkidetasunean daukien asmotan.

(1) Laterrria = Estado. (2) Jauntzar = dèspota, tirano. (3) Eskualdi edo Esku-artekoak = Bienes, recursos, medios de subsistencia.

Iru azalpen edo adierazpen onei erantzuna emoteko, len jakin bear doguna:

a) Europa, katolikotasunean batzangotzeko asmakuntza IVn gizalditik abiadan ipini ebenetik XIXn gizarteraño, naita indarkeri asko ibili, utsegille urten ebala.

Berezko lege eta asmatzen ziran menpeko legeakaz sortzen zan naste gogor orretan batu baiño, zati geiagotan banatzen ebazalako.

Eta bereztasunean sortutako izkuntzezko errigizarteak, indarkeri bidetik agertu ziran zentzunbako izkuntz ta mendeko erri barrien ondotik beti alde egiten ibiliko dirala, euren bereztutako baitaren zentzu kanpotik ez diralako onartzen ainbeste guzur ta okerkerizko lege edo arrazoi txepel.

b) XVIIIIn gizaldean Europaren katolikotasunezko batzagotasuna porrot eginda gero, menpeko asmakuntz ori aienatu edo ezereztu ez egien, mundu osoko batzagotasuna alboratuta lurralde txikerra-goetan joan zirala Europa batzangotzen.

1.789an ori lortzeko, Frantzia iraultzatu ebela beste lurraldeetara zabaldu naian maltzur indarrezko alegiñ orreik.

Eta orduko jaun erregeak epaiketazko lanak ordezkatu egiezan, itzarmeneko itunean antolamenduta egon ziran nortasunezko erriakaz, auek gudu indar

gogorraz menperatu ebezala, espainiar, frantziar, engelandar, alemandar, eta abar, laterritutako lur mendeekin, katoliko ta merkataritzan batzangotzeko asmakizun orreik aurrera eroateko.

Lenengoari erantzunda:

-“Katoliko” itza nundik nora da aberri baten adierazle. Ala mundu onetan, ankaaz gora bizi leike?.

Izadi onetan AITAREN ondorengotasuna, asmakuntako edozein itz barriekin mugatu leikena ote da?.

Berezko erri ta izkuntzakaz lendik daukaguz naste ta banaketa gitzi eginda, oraiñ izkuntzaren iztegiakaz azteko.

Laterriak, aberriak ote dira?.

Espainiar faziztak, “Nacional Catolicismo del Estado Español” edo “Estado Catoliko Nacional Español” esaten dabe ao zabalagaz.

Eta esaera ori, aberritasunaren adierazpena ote da?.

Esaera ori, 1.789ko urte ezkerotzik, 1.810, 1.813 urte bitartean Kadizeko gortean, espainiarren izenean guda nagusiak, Europako merkantil liberalaren kidetasunean asmatu ebezan jaurgoren lege barri edo aurrekoiezko zala esaten eutsien sorturiko konstituzio barritik, eta 1.823an VIIIn Fernando indarrez siñatzen beartu ebenetik ona da.

Eta esaera ta asmo orreik ez daukielako erritarren

baimenik, adiñezko lengotasunaren ezean aurkezten ba dira, zer dira eurentzat aberriko senditasunetan millaka urteak daukiezan izkuntz ta erriak?.

Berezkotasunean jaio diran erriakaz olan ibili ezkero, ez da gogoratzekoa berezko eritarren gizon/emakumeakaz merkatuen dabizela?.

Berezkotasunean nortasundutako izkuntz ta erri, eta jaurgo edo konstituziozko aberri barri onen arteko bitartea, nortasuna eta norkerien artean dauan bitarte lakoa da.

Bigarrenari:

-Espainiarren aberria asmatzen dabizenak, laterritasuna eurentzat jauntxarra dala esaten dabela, adierazten deuzku Bitorrek.

Laterritasunak irunsi egiten dabazelako eurak daukien aberri katolikuaren eskualdiak.

-Mundu fisiko onetan, sagarrak meloiak ote dira?.

-Iztegira begituta "laterritasuna": Gizaki edo gauza baten ezarpen edo jarkera esangura dau, bere izaera egin leiken edozein aldaketara lotuta dagoena.

Eta adieraztutako itz muga orrek, zer ikuste dauka jaioterri edo Aitaren ondoregotik datorren aberritasunagaz?.

Argi dago, laterritasunak ez daukala ezer ikusirik aberritasunagaz.

Irugarrenari:

-Espainiarrek katolikotasunaren aberritasunean daukiezan asmotan, minduta geratzen dirala esaten dabe, laterritasunak ziurtzaren eza aurkezten dauztielako.

-Orduan, umeak edozer gauzagaitik asarratzen diranean egiten jakien antzera, gozokitxo bat emon bear ote jakie?.

-Laterritasunak Aberritasunarekin ez badauka ezer ikusirik, espainiarrak zergaitik eskatu edo naastuteko eskatzen dabe: "sua", lerrauts edo bolboragaz alkartzea bezala dana, euren esangureko mugaketan oso ezberdin diran itz bi orreik?.

-Edestiaren ainbeste norkerizko nasteekin, zentzuan ganorabakotu ote dira?.

-Nik badaukat lagun bat, amamari iletargia eskatzen eutsona.

Toledoko kaizartza edo Toledoren kaizarkeria.

Espainiarrak antza, daukien "aberritasunezko katolikotasun" ori, nai erromatar katoliko asmakuntzatik etorri, PPko alderdiaren Kospedal andreak euren gazteai ta telebistan oraindiño esaten dauan lez, eurak badaukiela uri edo toki sakratu bat, aaztu bear ez dabena: "Toledoko Kaizertza" edo "Kaizertzazko Toledo elburu lez". Laster ikusiko doguna.

Toledo, erromatarrengandik izan zan ardurazko Uria bere inguruko erritxoen artean.

Garrantzi aundikoa baiña, Leobijildok Bisigodo erregetzaren Uri Nagusi lez izendatu ebenetik aurrera, eta 589an I Rekaredok IIIIn Eleiz Batzar Nagusia ospatu ebenean, Toledo erreñu lez izendatuta geratu zanean.

Bere erritik, edestian aldatu diran jendekuntz guztiak itzi dabez euren etxagintz lanak.

Orregaitik da Uri bat etxe bikain askogaz beteta dagoena. Munduan baleiteke alango beste Uririk ez egotea.

Bisigodoak, ainbat Eleiz Batzar Nagusi ospatu ebanzan Uri orreitan, 932ko urtean IIIIn Abderramamek menperatuarte, eta 1.085ean VIIn Alfonsorengaitik askatuta, iraun ebena bere nagusitasunean.

17 izan dira Toledon ospatu ziran Eleiz Batzar Nagusiak, erromatar deboratik 400 eta 527ko urtean espainiar aberritasunezko eleizarenak bakarrik izanda, eta 589an irugarrena ospatu zanetik aurrera garrantzi aundiagokoak.

1.520, 1.522 urte bitartean Toledo izan zan erkidegoaren gudak⁽¹⁾ bideratu ebezanak I Karlosen aurka.

I Karlosek arrezkeroztik, Toledo ia bere bizi guztian euki eban espainiar kaizartzaren Uri nagusi lez, eta bere maldabera, espainiarren gorreak Madrillera aldatu ziranean asi zan.

Orregaitik, ez da arritzekoa gaur be, kaizargo ori naita arberatutako⁽²⁾ itxuran egon arren, Toledon egotea, edesti bidez fazizta orreik zuzendu barik ekarten dabezan maltzurrezko guzur orreik, oraindiño indarra emoten dautsoelako.

Euskaldunak.

Euskaldunak edesti guztitik oraiñarte, zazpi lurraldeetan murriztuta geratu bagara be, iñork ez daukue izaeraren nortasunetik ezer kendu, eta gitziago eskubidearen jabetzatik, euren eskuetan ez dagolako alango almenik.

Eta naita Frantzitar eta espainiarrak euren lurraldeak dirala esan arren, or erdian daukie Euskalerrria bere eskubideak aldarrikatuz gain, bere jabetasunagaz lotsazko begirunea eukitea eskatzen dauana.

Laster izango dana, giza bizitza amiltegiaren ertz edo leze bazterrean kokatu egin ondoren, gure mundu onetako eginkizunak beartuta agertzen dira aldaketa sakonak egitera, ertz edo leze bazter orretatik urruntzeko.

Eta “bereztasun” orretara itzultzeagaz, gai gizaren eskubideetara itzultzea esan gura dauan lez, or berrezkuratzen doguz ostera berezko eskubideak, urrengo XIIIn idaz lan onetan ikusiko dogun lez.

Atutxa'tar Paul
Zornotza'n 2.011'n Orrilla'ren 2'an

(1) Erkidegoen gudak = gerra de la comidades, o, de los comuneros. (2) Arberatutako = agusanizado.

Ipuin sariketako irabazleen izenak

1. Saria Palmi MERINO
2. Saria Ziortza ARRIEN
3. Saria Asier ETXABURUA
4. Saria Jose Maria MURUA
5. Saria Alfonso EZKURDIA

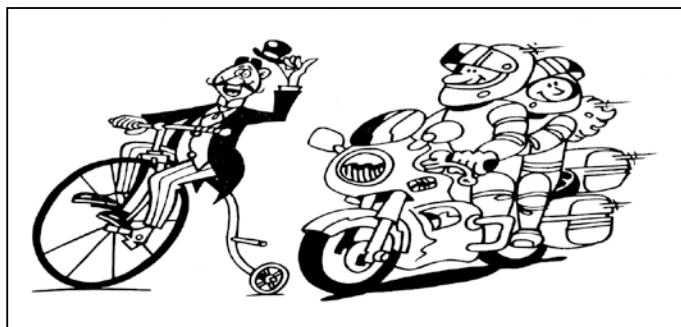
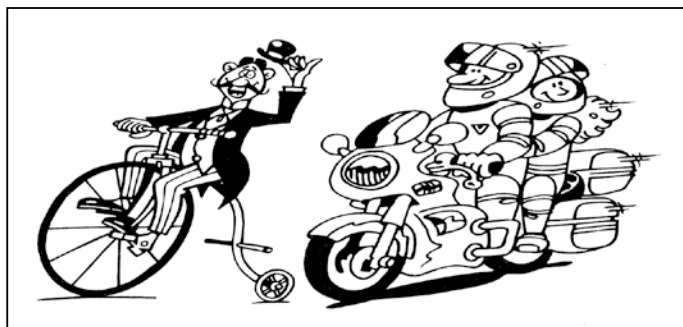
OARRA

Askeneko ZER aldizkariaren “Montaña Txakolindegia”n, 9garren orrialdean datorren idaz lanean: “Jaurigibetiaren bizilekua”, esaten dauan lekuan, “Gerrikaetxebarria”ren bizilekua” esan bear eban.

Parkatu gure okerrezko utsegitegaitik.

Euskaldun barrientzat

Zazpi utsak

Sudoku

	6							
3				2	8			5
	8			1		9	6	7
				3	8			
1	2		4		5		9	8
			7	2				
6	9	8		4				
2		3	1					4
							8	

9	8	2	9	5	3	4	1	7
4	7	6	8	1	3	5	2	6
3	1	9	6	7	4	8	9	6
1	3	2	4	7	5	1	8	3
6	9	8	2	4	7	5	1	3
8	3	6	7	2	1	4	5	6
1	2	7	4	6	5	3	9	8
5	4	6	9	3	8	7	2	1
4	8	2	5	1	3	9	6	7
3	7	1	6	9	2	8	4	5
9	6	5	8	7	4	1	3	2

Ikasteren

ARPIDETZAKO TXARTELA

ZER aldizkaria artu gura dot eta bialdu egidazue zuzenbide onetara:

..... tar
 kalean (auzoan)..... zenbakian
 errian, errialdean (probintzian)

Arpidetza ordaintzeko diru-etxera (bankura) bialdu ordain-txartela,
 an daukadan zenbakidun diru-kontura.

ZABALDU DAGIZUN “ZER”. Arpidedun bakoitxak billatu begi beste bat!

Din dan don, din dan don!
Eguberri on!
Zorion, zorion!
gabonak, din-dan, don!
Din dan don, din dan don!
Eguberrion!
Zorion, zorion, Gabonak Gabon!

Izar bat asi da dizdizka zeruan
berri onak zabaltzen ari zaigu munduan.
Jaio da, jaio da, Jaunaren semea,
askatxo batean dago, lastoen gainean.

Din dan don...

Aingeruak kanta, artzain onak dantzan,
Jainkoaren jaiotzan Pakea eta aintza!
Astoak, aja-ja! Idiak, muu-mu!
estalpe zaarreen kantuan ari zaizkigu.

Din dan don...

Antxon eta Peru, artzain buruzuri,
izarrari jarraika biak datoz arinka.
Menditik barrena, aurtxoarengana,
artzain bakoitzak darama arkumetxo bana.

Din dan don...

